

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֵׁת הַשְּׁבוּעַ כִּי תֵצֵא תַשׁ"ף

אֲשֶׁת יַפֶּת תֹּאֵר, מַה זֶה מַלְמַד אוֹתָנוּ?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

אחת הפרשיות העצובות בתורה פותחת את פרשתנו:

"כִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וַיִּתְּנֶנּוּ יָקֶנְךָ אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שָׂבִי: וְרָאִיתָ בְּשָׂבִיָּה אֲשֶׁת יַפֶּת תֹּאֵר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה: וְהִבֵּאתָ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְתָּהּ אֶת רֵאשִׁיהָ וְעִשְׂתָּהּ אֶת צַפְרֶנֶיהָ: וְהִסִּירָה אֶת שְׂמַלְתָּ שָׂבִיָּה מֵעַלֶיהָ וַיִּשְׁכַּח בְּבֵיתְךָ וּבְכַתְּהָ אֶת אִבִּיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעִלְתָּהּ וְהָיָה לָּךְ לְאִשָּׁה: וְהָיָה אִם לֹא תַפְצֹתָ בָּהּ וְשָׁלַחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָלַךְ לֹא תִמְכְּרֶנָּה בְּכֶסֶף לֹא תִתְּעַמְרָ בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָה: ס (דברים כ"א י - יז).

מאמר חז"ל המפורסם ביותר בנושא כאוב זה, מופיע במסכת קידושין: "יפת תואר - לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, מוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות" (דף כא ע"ב/ דף כב ע"א).

במבט ראשון, המסר הוא, שלעתים כדאי להיכנע ליצר הרע, אם האפשרות האחרת היא עוד יותר גרועה. עיון במילים מגלה תופעה מופלאה שמשנה את כל התמונה. הלוחם, נתקל לכאורה בנערה "קלה להשגה" (היא שייכת לצד החלש במאבק, זה שהפסיד במלחמה), והוא נכנס להתמודדות עם יצר הרע שלו. וראו זה פלא! התורה משתמשת דווקא בכינוי אישה ואפילו אישה נשואה: אֲשֶׁת. שלש פעמים חוזרת התורה על ביטוי זה, ודווקא על ביטוי זה. לא זו אף זו, התורה משתמשת באותו ביטוי המשמש לתיאור מעשה הקידושין, המופיע אף הוא בפרשתנו: וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה = פִּי יַקַּח אִישׁ אִשָּׁה (דברים כ"ד א, עיינו גם קידושין דף יא ע"ב).

מדובר כאן בשני מצבים הרחוקים זה מזה, כרחוק מזרח ממערב. בפרשית אֲשֶׁת יַפֶּת תֹּאֵר מדובר, במציאת פורקן ללחצים של יצר הרע, ואילו הפסוק השני עוסק באיש ואישה המתקשרים זה לזה בקדושה ובטהרה, כדי להקים בית ומשפחה, שהשכינה שורה בו - "זכו שכינה עמהם" (עיינו סוטה דף יז ע"א).

מה המסר?

נפילתה של הנערה בשבי, מזכירה לנו פרשיה אחרת, גם שם מדובר בשליט ונשלטת, אדון ושפחתו. התורה מלמדת אותנו:

"וכי ימכר איש את בתו לאמה ... אם רעה בעיני אדניה אשר לא לו יעדה והפדה לעם נכרי לא ימשל למכרה כבגדו בה: ... כמשפט הבנות יעשה לה... שארה כסותה וענתה לא יגרע" (שמות כ"א ז - ח).

אדם המחליט לשאת את שפחתו, איננו רשאי להתעמר בה, להשתמש בה כחפץ ולמכרה לאיש אחר. יש רק דרך אחת ליצירת קשר - לשאת אותה כאישה מכובדת, עם כל הזכויות, ליצור עמה קשר רגשי, נפשי, רוחני ולדאוג לכל צרכיה, שארה כסותה וענתה לא יגרע, גם הגשמיים.

זהו גם המסר בפרשית אֲשֶׁת יַפֶּת תֹּאֵר, אף אחת! (כפשוטו, גם מי שאין מי שיגן עליה, כמו: שבויה או שפחה, או שיכורה חסרת ישע) איננה כלי לסיפוק יצרים. קשר בין איש ואישה משמעותו בניית מערכת קשרים, שמבוססת על כבוד הדדי, התחשבות ושותפות. נכון, זה כולל גם קשר גופני, אבל גם קשר זה מבוסס על רגשות נעלים של אהבה, שבסיסה הוא אהבה גבוהה ומקודשת ולא סיפוק יצרים נמוך. (גם אם הקשר שיווצר עם השבויה, יהיה בדרך היותר מתוקנת, עדיין הסכנות מרובות, ואין כאן המקום להרחיב)

דברים אלה נכתבו לפני שלשת אלפים וחמש מאות שנים, בתקופה בה היה נהוג לחלק כשלל נשים מקושטות, למטרה מאוד מסוימת. עיינו כדוגמא בפסוקים המתארים את מנהגי הכנענים, בזמן שבישראל ההנהגה הרוחנית הייתה בידי דבורה הנביאה: "הלא ימָצְאוּ יְחַלְקוּ שְׁלָל רַחֵם וְרַחֲמַתִּים לְרֵאשׁ גִּבּוֹר שְׁלָל צְבָעִים לְסִסְרָא שְׁלָל צְבָעִים רַקְמָה צְבָע רַחֲמַתִּים לְצִוְיָרִי שְׁלָל" (שופטים ה' ל). הרף הרוחני שפרשתנו מציבה גם בפרשית אֲשֶׁת יַפֶּת תֹּאֵר, הוא מעל ומעבר, המציאות בכנען והדרישה התורנית רחוקים זה מזה אכן, כרחוק מזרח ממערב.

החדשות מהשבוע האחרון חייבות לעורר את החברה בישראל לדיון מעמיק בתחום זה. בחברה המבוססת על ערכים של כבוד הדדי, ערכיות ושמירת צלם האלקים שיש לכל אדם, אין מקום למציאות כזאת. אף אחת אינה סמרטוט, לכל אחת הזכות להיות אֲשֶׁה - שותפה אמיתית של אִישׁ ואז "זכו שכינה עמהם".

הבה נתפלל לתיקון יסודי גם בתחום חשוב זה.

חברה המשלימה או, ח"ו, מעודדת (גם בקבלת פנים בנתב"ג) תופעות מסוג זה, איננה זו שדואגת לזכויות הפרט של כל אזרחיה ובוודאי הרבה פחות יהודית.

לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל טי בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ מרת גיטה (ד' באב) ור' אברהם קליין ז"ל, (י"ח באייר)	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל טי בכסלו תשס"ט
לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ מרים שטרן ע"ה ה' באב תשע"ט	לע"נ מר שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' י"ז בסיוון תשע"ד

לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו. נלב"ע כ"ח באייר
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

תוקף ערבות להסכם שיפוי על תביעה להגדלת מזונות

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / סיון תשע"ב / תיק מס' 71055

דיינים:

הרב יוסף כרמל, הרב שלמה אישון, הרב סיני לוי

המקרה בקצרה:

התובע התגרש מאשתו בשנת תשס"ג במסגרת הסכם הגירושין נקבעו דמי מזונות לבתם בסך של 1,200 ₪ לחודש, עם מנגנון הצמדה, נקבע בהסכם שהאשה מתחייבת שלא לתבוע את האיש להגדלת המזונות. על הסכם הגירושין חתמו ערבים משני הצדדים, והתחייבו לשפות את התובע במידה והאשה תפר את ההסכם, וייפסק שסכום המזונות יגדל. בשנת תשס"ט פנתה גרושת התובע לבית המשפט בתביעה להגדלת מזונות הילדה, ובסופו של ההליך נפסקו לה מזונות בסך 2,500 ₪. כעת התובע מבקש שהנתבעים שחתמו לו כערבים, ישפו אותו על סך 1,300 ₪ בחודש, מהחודש שבו הוגדלו המזונות.

לטענת הנתבעים יש לדחות את התביעה, מכמה סיבות: א. משום שלא נעשה מעשה קניין על ההסכם. ב. ההתחייבות הינה בגדר אסמכתא, ולא נעשתה בפני בית דין חשוב. ג. ההתחייבות היא בגדר דבר שאינו קצוב, שלפי הרמב"ם (מכירה יא, טז) לא חלה, וניתן לומר "קים ליי" כהרמב"ם. ד. הגדלת המזונות בבית המשפט היתה בהסכמת הבעל. ה. יש לתבוע את האשה ורק לאחר שמוצו ההליכים נגדה יש לפנות לערב.

התובע השיב לגבי הטענות ההלכתיות, לגבי שתי הטענות האחרונות הוא טוען שלא היתה לו ברירה אלא להסכים להגדלת המזונות משום שהשופטת היתה מחייבת אותו יותר ללא הסכמתו, כמו כן שלא ניתן לתבוע את האשה, והדבר היה ידוע בעת החתימה על ההסכם.

פסק הדין:

יש לחייב את הנתבעים הערבים בסכום ההפרש בין סך-1,200 ₪ שנקבעו בהסכם הגירושין לאחר הצמדה, לבין סך 2,000 ₪ בכל חודש.

נימוקים בקצרה:

א. תוקפה של ההתחייבות

בית הדין קבע כי ההתחייבות של הנתבעים בהסכם תקפה, לאחר שהסכם הגירושין אושר בבית הדין הרבני, והיה הבסיס לנתינת הגט. ולכן אין מקום לטענות ביחס לתוקפו של ההסכם, וזאת מכמה סיבות:
א. משום שבית דין לא רשאי לערער על החלטתו של בית דין אחר (בבא בתרא קלח ע"ב, רמב"ם הלכות עדות פרק ו) ויש להניח שהדברים נעשו כהלכה ובצורה תקפה. במקרה שלנו, ההנחה היא שהדברים נעשו על ידי מעשה קניין המסלק את פגם האסמכתא.
ב. לא ניתן לטעון טענת אסמכתא או התחייבות בדבר שאינו קצוב, שהם בעיות בגמירות דעתו של המתחייב במקרה זה. כיוון שאדם שחותם על הסכם ויודע שבית הדין נותן לו תוקף של פסק דין, יודע שבית הדין יחייב אותו על בסיס ההסכם, והוא גומר בדעתו להתחייב (פד"ר י, עמ' 365).
ג. משאורס הסכם הגירושין בבית הדין יש לו תוקף לא רק מכוח ההתחייבות הצדדים, אלא גם מתוקף פסק הדין.
ד. לא ניתן לטעון "קים ליי" לאחר אישור בית הדין (פד"ר חלק ט עמ' 226) משום שטענת קים לי שייכת רק כשרוצים שבית הדין יפסוק בצורה אחרת, אך כאן בית הדין כבר פסק.
ה. חתימה על חוזה כמוה כקניין סיטומתא שקונה גם בדבר שאינו קצוב (ביע אומר ג, חו"מ ד)

ב. האם ההתחייבות נוגדת את תקנת הציבור

בתי המשפט דנו האם יש תוקף להסכמי שיפוי בהסכמי גירושין, או שמא הם נחשבים לכאלה הנוגדים את תקנת הציבור, ולכן הם בטלים מכוח סעיף 30 לחוק החוזים הפוסל חוזה שמטרתו איננה חוקית. בתי המשפט דנו בהרחבה בעניין זה והיו בין השופטים גישות שונות.
אולם בית הדין סבור שהדין בבתי המשפט אינו נוגע למקרה זה. החשש לפגיעה בתקנת הציבור מצויה רק במקום שבו האם חתמה על הסכם עם האב בו היא מתחייבת לשפות אותו במידה והיא תתבע מזונות. הסכם זה מנוגד לחובת האפוטרופסות שלה כלפי ילדיה, ולחובתה לדאוג לטובתם. לעומת זאת כאן ההסכם נחתם בין האב לבין קרובי האשה, ולכן אין בהסכם זה משום פגיעה בתקנת הציבור. אמנם יתכן שיש להסכם זה השפעה מסוימת על הרצון של האשה לתבוע הגדלת מזונות, מאידך, דבר זה אינו מצדיק את ביטול ההסכם.

ג. האם התקיימו התנאים הכתובים בהסכם לגבייה מהערבים

ב"כ הנתבעים טען שהתנאים הכתובים בהסכם לא התקיימו, בית הדין התייחס לטענות אלו:

1. גבייה מהערב לפני גבייה מהחייב - במקרה שלנו ברור כי הערבים התחייבו לשלם גם לפני תביעת האשה, משום שהאשה כלל לא התחייבה, ולכן יש לחייבם גם במידה ולא תבעו את האשה.
2. הגדלת המזונות נפסקה בהסכמה - בית הדין קבע כי אף שאכן התובע הסכים לחיוב המזונות, הרי שההתחייבות של הנתבעים היתה "לכל ההוצאות שייגרמו לו עקב התביעות", ולכן יש לחייב את הערבים, אמנם וודאי שאין לחייבו אילו היה מסכים לשיעור מזונות גבוה מאוד, שהרי ברור שלא עלה על דעתם להתחייב במקרה כזה.

לכן יש לקבוע מהו שיעור הסכום שהושת עליו עקב התביעה, ומהו השיעור שהושת עליו עקב הסכמתו. במקרה של ספק ידו של התובע על התחנתונה שכן הדין הוא ש"יד בעל השטר על התחנתונה". בית הדין קבע כי יש לראות בסך 2,000 ₪ כמשקף את הסכום שוודאי בית המשפט היה פוסק, ולכן יש לחייב את הנתבעים בפער שבין המזונות המקוריים לסכום זה.

ד. האם ניתן לגבות מנתבעת 2 שהיא אשה נשואה?

ב"כ הנתבעת טען שאין לגבות מנתבעת 2 שהיא אשה נשואה, ולפי ההלכה נכסיה משועבדים לבעלה. בית הדין הבהיר כי טענה זו אינה קשורה לעצם חיוב הנתבעת, אלא רק לאפשרות הגבייה ממנה. בכל מקרה כיון שהנתבעים התחייבו ביחד ולחוד, הרי שאם לא ניתן לגבות מנתבעת 2, הרי שנתבע 1 חייב לשלם את כל הסכום. בנוסף, בימינו לאשה נשואה בדרך כלל יש נכסים משל עצמה, משום שהיא בגדר "אשה הנושאת ונותנת בבית". בכל מקרה בית הדין קצב לאשה זמן על מנת לדון בטענתה, אם תביא ראיות לכך שאכן אין לה כסף, ואז נתבע מס' 1 יוכל להשיב על טענותיה.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

Kentucky, USA

קנטקי, ארה"ב
אייר תשס"ו

מורשע בפלילים, נשיאת כפים וכיבודים בבית הכנסת

שאלה

אדם בקהילתי הורשע בפלילים, על עברות גנבה ומרמה. מה דינו, אם הוא כהן, לענין עלייה לתורה ונשיאת כפיים על הדוכן?
האם צריך והאם מותר למנוע ממנו כיבודים נוספים בבית הכנסת?

תשובה

יש לדון בשאלתך משלוש בחינות:

- א. עלייה לדוכן: כהן חייב לעלות לדוכן ולברך את ישראל אף אם הוא בעל עברה¹, אלא אם הוא הרג נפש או שהוא נשוי לאשה שאסורה לו מפני כהונתו².
 - ב. עלייה לתורה: מותר להעלות לתורה בעלי עברה³. כהן בעל עברה יכול לעלות עליית "כהן" ו"לווי", אלא אם נשא אשה שאסורה לו מפני כהונתו⁴.
 - ג. שליח ציבור: אין לשלוח לפני התיבה מי שעבר עברה, אלא אם חזר עליה בתשובה גמורה⁵.
- אף-על-פי שבאופן כללי אין להחמיר יותר מן הדין⁶, על הרב המקומי לשקול בזהירות את פסקיו בנושא זה. מצד אחד, הרב רשאי להשתמש בסנקציות כנגד עוברי עברה גם כשהשיקול הוא חינוכי וציבורי. מצד שני, ההימנעות ממחלוקת ומהרס הקהילה גם היא חייבת להילקח בחשבון. אם עובר העברה הוא בעל מעמד גבוה בקהילה, צריך להיזהר ממצב שחוסר תגובה למעשיו יחשב כחנופה, שהיא איסור חמור.

¹ כך מבואר בירושלמי (גיטין פ"ה ה"ט): "שלא תאמר איש זה מגלה עריות ושופך דמים והוא מברכנו. אמר הקב"ה: וכי הוא מברכך? לא, אני מברכך, שנאמר 'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם'". וכן פסק שו"ע (או"ח סי' קכח סעי' ט), עיין שם ב"משנה ברורה" (סי' קמד) ובשער הציון (סי' קיב).

² שו"ע (שם סי' קכח סעי' לה וסעי' מ), ועיין בשו"ת "במראה הבזק" (ג תשובה ח).

³ אגרות משה" (או"ח ג סי' יב ואו"ח ב סי' נא), "יחוה דעת" (ב סי' טז), "משיב למחמה" (ב סי' קז). ועיין עוד ב"במראה הבזק" (א תשובה ז) וב"במראה הבזק" (ג תשובה ה).

⁴ שו"ע (או"ח סי' קכח סעי' מ), ועיין עוד בשו"ת "במראה הבזק" (א תשובה ט).

⁵ "ברכי יוסף" (שו"ע או"ח סי' נג) הביא את תשובת הרמב"ם (מובאת ברדב"ז סי' ב אלפים עח), הכותב שאין להעביר חזן קבוע ממשרתו, אלא אם עבר עברה בפני עדים שהעידו עליו בדבר זה, ולא חזר בתשובה, אבל אם יצא קול בלי עדות – אין להעבירו ממשרתו. כעין זה מובא בשו"ע (שם סי' נג סעי' כה, ואכמ"ל). אולם כל האמור הוא כדי לפטר אדם ממשרתו הקבועה, ולכתחילה אין

ממנים אלא חזן נקי מעברות, וכפי שכתב השו"ע (שם סעי' ד): "ש"ץ צריך שיהיה הגון. ואיזהו הגון? שיהא ריקן מעבירות, ושלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, ושיהיה עניו ומרוצה לעם, ויש לו נעימה, וקולו ערב, ורגיל לקרות תורה נביאים וכתובים". והוסיף הרמ"א (שם סעי' ה): "מי שעבר עברה בשוגג, כגון שהרג הנפש בשגגה וחזר בתשובה – מותר להיות ש"ץ. אבל אם עשה במזיד – לא, דמ"מ יצא עליו שם רע קודם התשובה". אולם האחרונים, ראה ב"משנה ברורה" (שם ס"י נג ס"ק כב) וב"כף החיים" (ס"ק טוב) חלקו בזה על הרמ"א, והסיקו שאין דבר העומד בפני תשובה אמיתית, ולכן החוזר בתשובה ממעשיו הרעים מותר למנותו לשליח ציבור לכתחילה. אומנם כל המקורות דלעיל דנים רק בש"ץ קבוע אבל עיינו בשו"ת "במראה הבזק" (ג תשובה ו) שהוא הדין לש"ץ חד פעמי.

במהרש"ל (שו"ת סימן כ) פסק שתנאים אלו שלא יצא עליו שם בילדותו מעכב רק בתענית, ולכן ברגע שהחזן איננו רשע ניתן למנותו, ועיין בבאר היטב (שם בסימן נג)

אכן, גנבה ומרמה הן עברות חמורות, אבל לצערנו הן אינן מהוות "חציית קווים אדומים" של הקהילה היהודית, כמו נישואי תערובת, שבהם מחמירים יותר משום מיגדר מילתא. ועיין בשו"ת "במראה הבזק" (ח"א תשובות ז-ח ח"ג תשובה ה ח"ו תשובה ח).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת (תשס"ו):

הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
רבקה רינה בת גרונה נתנה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חני בת פנינה
נתנאל אילן בן שיינא ציפורה	אלישע יוסף בן אורית	ויקי ויקטוריה בת דייזי
יפה בת רחל יענטע	אסתר בת רחל	יהודית שרה בת רחל
אסתר מיכל בת גיטל	מאירה בת אסתר	נתנאל בן שרה זהבה
	לביא בן שירן	
בתוך שאר חולי עם ישראל		

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה